

Menneskerettsdomstolen - ENHORN mot SVERIGE (Norsk sammendrag)

Instans	Menneskerettsdomstolen - Domstol - Dom
Tittel	ENHORN mot SVERIGE (Norsk sammendrag)
Dato	2005-01-25
Publisert	EMDN-2000-56529, EMD-2000-56529
Saksgang	56529/00
Viktighetsnivå	
Klager	Enhorn
Innklaget	Sverige
Konklusjon	Klager påberopte brudd på Art 5 nr 1 (forbud mot vilkårlig frihetsberøvelse). En enstemmig domstol ga klager medhold. Klageren ble tilkjent erstatning for ikke-økonomisk tap og saksomkostninger. Dommen er en kammeravgjørelse og kan påankes til domstolens storkammer, jf Art 43 . Dommen er kun tilgjengelig på engelsk.
Votum	
Artikler/stikkord	EMK art 5 (retten til frihet og sikkerhet); EMK art 43 (oversendelse til storkammeret)
Rettspraksis	

SAKENS BAKGRUNN

Klageren, en mannlig svensk statsborger, er homoseksuell og HIV-positiv. Sykdommen ble oppdaget i 1994. Det ble samtidig oppdaget at klageren hadde smittet en 19 år gammel gutt før han ble klar over sin egen sykdom.

I henhold til nasjonal lov om smittsomme sykdommer ble klageren i 1994 pålagt å følge en individuelt tilpasset instruks for å hindre overføring av HIV-viruset til andre personer. Instruksene inneholdt blant annet påbud om å møte til fastsatte legeavtaler. Da klageren ikke møtte til legeavtale til tross for fem innkallinger i perioden oktober-november 1994, ba myndighetene om tillatelse til tvungen isolering i opptil tre måneder. Domstolen samtykket i dette. Tillatelse til tvungen isolering ble forlenget i perioder på seks måneder av gangen, totalt syv år. Grunnet flere rømninger har klageren imidlertid «kun» vært isolert i ca 1 1/2 år.

Klageren påklaget domstolens siste godkjennelse av forlenget isolasjon datert 23. april 1999. Kort tid etter rømte han igjen fra isolasjonen. Klageinstansen opprettholdt avgjørelsen om å gi helsemyndighetene tillatelse til å isolere klageren. Høyesterett nektet videre klagebehandling 5. oktober 1999.

KLAGE OG SAKSBEHANDLING

Saken ble klaget inn for EMD 3. april 2000 med påstand om brudd på EMK Art 5. Domstolen erklærte 10. desember 2002 at saken oppfylte vilkårene for realitetsbehandling.

PARTENES ANFØRSLER

Klageren anførte at frihetsberøvelsen var i strid med EMK Art 5 nr 1. For det første hevdet han at frihetsberøvelsen var ulovlig fordi a) den aktuelle lovhjemmelen ikke var tilstrekkelig klar og b) vilkåret i henhold til nasjonal lov om en reell risiko for spredning ikke var oppfylt. For det andre anførte han at tvungen isolering for å sikre psykiatrisk behandling ikke var et proporsjonalt tiltak for hindre spredning. Klageren viste blant annet til at behandling hos psykiater ikke var inkludert i den individuelt tilpassede instruksene.

Staten anførte på sin side at isolasjonen var i samsvar med EMK Art 5 nr 1. Staten hevdet at lovhjemmelen var klar og forutsigbar og at frihetsberøvelsen oppfylte alle vilkår. Staten hevdet videre at isolasjonens hensikt, som var å underlegge klageren psykiatrisk behandling for å forhindre ham i å spre sykdommen, var legitim.

DOMSTOLENS DRØFTELSE OG KONKLUSJON

Domstolen fastslo først kort at klageren hadde vært berøvet sin frihet. Deretter presiserte domstolen at frihetsberøvelsen falt inn under unntaket i EMK Art 5 nr 1 bokstav e) ettersom formålet var å forhindre spredning av en alvorlig sykdom. Hovedspørsmålet for domstolen var om frihetsberøvelse var lovlig og fri for vilkårlighet.

Domstolen presiserte at lovlige frihetsberøvelser etter EMK Art 5 nr 1 må følge prosedyrer nedfelt i lovs form («in accordance with a procedure prescribed by law»). Domstolen påpekte viktigheten av at lovhjemmelen og vilkårene for frihetsberøvelse er så klart definert at en borger med rimelig sikkerhet skal kunne forutse konsekvensene av sine handlinger. Domstolen presiserte videre at frihet fra vilkårlighet er et grunnleggende element i kravet til lovlig frihetsberøvelse. Frihetsberøvelse er kun lovlig når mindre alvorlige tiltak er vurdert og funnet utilstrekkelig for å beskytte individet eller aktuelle samfunnshensyn.

Domstolen fant det uproblematisk å fastslå at frihetsberøvelsen hadde hjemmel i svensk lov. Det avgjørende var imidlertid om frihetsberøvelsen var proporsjonal og fri for vilkårlighet. Det første grunnleggende kriteriet var her hvorvidt spredning av viruset var farlig for offentlig helse og sikkerhet. Det andre grunnleggende kriteriet var hvorvidt frihetsberøvelsen av klageren var siste utvei etter at mindre inngripende tiltak hadde vært vurdert og funnet utilstrekkelig for å ivareta offentlige interesser.

Domstolen konkluderte raskt at spredningen av HIV-viruset var en alvorlig fare for offentlig helse og sikkerhet. Staten hadde imidlertid ikke dokumentert at den i de syv årene de hadde innhentet tillatelse til isolasjon hadde tilbudt eller vurdert mindre inngripende tiltak for å sikre de offentlige interessene. Domstolen fant dermed at tvungen isolering ikke var lovlig som virkemiddel for å hindre klageren i å spre HIV-viruset. Domstolen presiserte videre at det eneste punktet i den individuelt tilpassede instruksene klageren beviselig hadde brutt, gjaldt oppmøte til legeavtale. Øvrige bekymringer, blant annet knyttet til klagerens alkoholforbruk og interesse for yngre gutter, kunne ikke relateres til direkte brudd på instruksene. Alle hensyn tatt i betraktning fremstod syv års tillatelse til isolasjon, med faktisk isolasjon i 1 1/2 år, som et uforholdsmessig inngrep i

klagerens frihet. Staten ikke hadde funnet en rimelig balanse mellom behovet for å ivareta klagerens rett til frihet og behovet for å forhindre spredning av HIV-viruset.

På denne bakgrunn kom domstolen til at det forelå brudd på EMK Art 5 nr 1. Klageren ble tilkjent erstatning for ikke-økonomisk tap pålydende EURO 12 000. Til dekning av saksomkostninger ble klageren tilkjent EURO 2083.